

*Koks šis romanas grynas. Koks subtilus. Koks galingas.
Koks nepanašus į joki kitą. Jis unikalus.
Jis nepamirštamas. Jis ypatingas.*

DORIS LESSING

Tarjei Vesaas Ledo rūmas

Romanas

baltos lankos

Tarjei Vesaas

Ledo rūmas

romanas

Iš norvegų kalbos vertė Justė Nepaitė

baltos lankos

3. Vienintelis vakaras

Unė tikriausiai stovėjo prie lango, laukdama Sisės, nes šiai dar nepasiekus laiptukų išėjo į lauką. Mūvėjo mokyklinės kelnes.

– Kelias turbūt buvo tamsus, – tarė.

– Tamsus? Taip, bet nieko tokio, – atsakė Sisė, nors dar buvo įsitempusi po kelionės per juodą mišką.

– Tikriausiai ir šalta? Siaubingai šaltas vakaras.

– Ir šaltis nė motais, – tarė Sisė.

Unė pasakė:

– Smagu, kad atėjai. Tetulė sako, kad anksčiau čia lankeisi tik syki, dar visai mažutė.

– Taip, pamenu. Tada apie tave dar nebuvo girdėjusi.

Besišnekučiuodamos jos skvarbė viena kitą žvilgsniais.

Atėjusi tetulė šiltai nusišypsojo.

– O štai ir tetulė, – tarė Unė.

– Gerą vakarą, Sise. Nagi, skubėk vidun, sušalsi čia stovėdama. Eikš į šilumą, nusirenk.

Unės teta šnekėjo tyliai ir švelniai. Jos suėjo į mažutę šiltą svetainę. Sisė nusiavė nuo šalčio sukietėjusius aulinukus.

– Pameni, kaip čia viskas atrodė, kai tąsyk lankeisi? – paklausė tetulė.

– Ne.

– Bet kad niekas ir nepasikeitė, išliko po senovei. Tada buvote atėjusios su mama, puikiai pamenu.

Tetulė atrodė išsiilgusi draugijos, turbūt retai kada turėjo su kuo pasišnekučiuoti. Unė laukė, kada liks viena su viešnia. Bet tetulė dar neketino atstoti.

– O paskui, Sise, vis kur nors tave matydavau, bet tik ne čia. Nors, žinoma, pas mane jokių reikalų ir neturėjai, iki pat dabar, kai čia apsigyveno Unė. Dabar viskas pasikeis. Taip, man labai pasisekė, kad turiu Unę.

Unė stoviniavo nekantraudama.

Tetulė tarė:

– Matau, matau, Une. Bet neskubėk. Sisei pirma reikia sušilti.

– Kad man nešalta.

– Jau paruošiau karštimo, – tarė teta. – Tokiu metu ir tokiu oru vaikštinėti lauke ir per šalta, ir per vėlu. Verčiau būtum užsukusi sekmadienį.

Sisė pažvelgė į Unę ir atsakė:

– Negalėjau, mes susitarėm tik šiandien.

Tetulė nusijuokė. Širdingai.

– Ką gi...

– Ir dar spėsiu grįžti namo, kol mama su tėčiu neatsigulė, – pridūrė Sisė.

– Taip, o dabar eikš arčiau, atsigersi karštimo.

Jos pasigardžiuodamos atsigerė. Sušilo. Sisė buvo apėmęs įstabus viliojantis jaudulys. Netrukus jos liks vienos.

Unė tarė:

– Turiu savo kambarį. Einam ten.

Sisė virptelėjo. Jau prasideda.

– Ir tu, Sise, turi savo kambarį?

Sisė linktelėjo.

– Nagi, einam.

Tetulė, tokia maloni ir plepi, rodėsi, mielai būtųėjusi kartu. Bet Unė, žinoma, jos nepasivadino. Nukirto it kirviu, tad tetulei beliko murksoti ant kėdės.

Unės kambarys buvo mažučiuukas, ir Sisė išsyk sumojo, kad kažkuo keistas. Buvo apšviestas dviejų lempelių. Ant sienų kabėjo daugybė iškarpų ir fotografija moters, tokios panašios į Unę, kad nė nereikėjo klausti, kas ji tokia. Apsidairiusi Sisė nutarė, kad kambarys ne toks jau keistas, netgi labai panašus į jos pačios.

Unė pažvelgė į Sisę klausiamu žvilgsniu. Sisė tarė:

– Koks jaukus tavo kambarys.

– O tavo koks? Didesnis?

– Ne, maždaug toks pats.

– Man didesnio ir nereikia.

– Tikrai ne.

Iš pradžių jos kalbėjosi apie šį bei tą, kad įsidrąsintų. Sisė sėdėjo ant vienintelės kėdės, ištiesusi kelnėtas kojas. Unė sėdėjo ant lovos krašto ir siūbavo kojomis.

Abi nutyko. Įžūliai žvelgė viena į kitą. Vertindamos. Dėl kažin kokios neperprantamos priežasties tai atrodė it savotiškas iššūkis. Trokšdama viena kitos draugijos jautėsi nejaukiai.

Apsikeitė supratingais, gal net ilgesingais žvilgsniais, bet ne-
jaukumas nesisklaidė.

Unė liuoktelėjo ant grindų ir uždarė duris. Tada pasuko
raktą.

Sisė krūptelėjo nuo garso ir suskubo paklausti:

– Kodėl užrakinai?

– Kad tetulė neateitų.

– O ko tu bijai?

– Bijau? Visai nebijau. Ne dėl to. Tik pamaniau, kad norė-
sime būti vienos, tu ir aš. Nereikia, kad mums kas trukdytų!

– Taip, teisybė, – pritarė Sisė ir pajuto užplūstantį džiug-
gesį. Tarp jų su Une pradeda megztis ryšys. Susėdusios atgal į
savo vietas nurimo. Unė paklausė:

– Sise, kiek tau metų?

– Vienuolika su trupučiu.

– Ir man vienuolika, – pasakė Unė.

– Mes panašaus ūgio.

– Ir abi liesos, – pareiškė Unė.

Nors viena kitą ir traukė, vis tiek buvo sunku įsidrąsinti.
Jos vis priliesdavo po ranka gulinčius daiktus, žvalgėsi šen bei
ten. Kambaryje tvyrojo jauki, maloni šiluma. Tikriausiai dėl
ūžiančios krosnelės, bet ne vien dėl jos. Ūžianti krosnelė nieko
nereikštų, jei staiga nebūtų pasijutusios tokios artimos.

Gaubiama šilumos, Sisė paklausė:

– Ar tau pas mus patinka?

– Taip, man patinka tetulė.

– Žinoma, bet ne to klausiu. Turiu galvoje – mokykloje
ir... kodėl tu niekada...

– Klausyk, juk prašiau šito neklausinėti, – nukirto Unė, ir Sisė pasigailėjo uždavusi klausimą.

– O dabar čia gyvensi visados? – suskubo paklausti, nes šis klausimas juk tikrai nepavojingas. O gal pavojingas? Ne, tikriausiai ne, bet negalėjai jaustis visiškai saugiai, viską taip lengva sugadinti.

– Taip, gyvensiu čia, – atsakė Unė. – Be tetulės, daugiau nieko neturiu.

Jiedvi sėdėjo kaip sėdėjusios. Unė provokuojamai metė:

– Kodėl nieko neklausi apie mano motiną?

– Ką?

Sisė nusuko akis, įsistebeilijo į sieną lyg pričiupta.

– Nežinau, – tarstelėjo.

Vėl pažvelgė Unei į akis. Neturėjo kur dėtis. Nebuvo kaip išsisukti nuo klausimo. Teks atsakyti, jis svarbus. Išlemeno:

– Nes ji pavasarį mirė. Taip girdėjau.

Unė garsiai ir aiškiai pasakė:

– Mama ir ištekėjusi nebuvo. Todėl neturiu nieko... – Nutilo.

Sisė linktelėjo.

Unė kalbėjo toliau:

– Pavasarį pasiligojo ir numirė. Sirgo tik savaitę, paskui mirė.

– Taip...

Gerai, kad tai buvo išsakyta, kambaryje tarsi tapo lengviau kvėpuoti. Visas kaimas žinojo, ką dabar pasakė Unė: jai čia pavasarį atsiradus, tetulė papasakojo kur kas daugiau. Argi Unė nežinojo? Ir vis tiek buvo svarbu tai ištarti balsu, dabar,

netrukus gimiančios draugystės pradžioje. Bet buvo dar kai kas. Unė paklausė:

– Ar žinai ką nors apie mano tėvą?

– Ne!

– Ir aš ne, tik tiek, kiek pasakojo mama. Niekada nesu jo mačiusi. Turėjo automobilį.

– Taigi, turbūt turėjo.

– Kodėl taip manai?

– Na, paprastai žmonės turi automobilį.

– Taip, tiesa. Niekada nesu jo mačiusi. Dabar turiu tik tetulę. Ir gyveniu pas ją visados.

Štai kaip! – nudžiugo Sisė. Unė čia gyvens visados. Giedros Unės akys buvo įsmeigtos į Sisę, žvelgė skvarbiai kaip ir patį pirmą kartą. Daugiau apie tėvus neliko ką kalbėti. Sisės mama ir tėtis taip ir nebuvo paminėti. Sisė neabejojo, kad Unė apie juos žino viską: kad jie dabar namie, kad gyvena gražiai name, tėtis eina geras pareigas, jie turi visko, ko tik gali prireikti, daugiau ir nėra ką aptarti. Unė nė žodeliu apie juos neužsiminė. Tarsi Sisė turėtų mažiau tėvų nei Unė.

Bet ji pagalvojo apie brolius ir seseris.

– Sise, o tu turi brolių ar sesių?

– Ne, aš viena.

– Tai gerai.

Sisė sumojo, ką iš tikrųjų reiškia Unės žodžiai: ji čia gyvens visados. Jų draugystė driekėsi prieš akis tarsi lygus kelias. Įvyko didis dalykas.

– Žinoma, kad gerai. Tada galėsime dažniau matytis.

– Juk ir dabar kasdien susitinkame mokykloj.

– Teisybė.

Abidvi nusijuokė. Buvo lengva. Viskas einasi, kaip ir turėtų eitis. Unė nuo sienos šalia lovos nukabino veidrodį ir pasidėjo ant kelių.

– Ateik arčiau.

Sisė nesuprato, ką Unė ketina daryti, bet prisėdo greta ant lovos krašto. Abi laikė veidrodį už kraštų, iškėlusios prieš save, sėdėjo greta nejudėdamos, kone liesdamosi skruostais.

Ką jos mato?

Pasinėrė į akimirką nė nesusėjęsios susivokti.

Keturios po blakstienomis žibančios ir spindinčios akys. Užpildančios visą veidrodžio stiklą. Klausimai, išnyrantys į paviršių ir vėl pasislepiantys. Nežinau: ugnelės ir šviesa akyse, tavo žvilgsnis į mane, mano žvilgsnis į tave, į tave vieną, į veidrodžio stiklą ir atgal, ir jokio atsakymo į klausimą, kas čia vyksta, jokio paaiškinimo. Tavo rausvos papūstos lūpos, ne, jos mano, tokios panašios! Plaukai tokie patys, ugnelės ir žiburėliai akyse. Čia mes! Ir patyrimas, kuriam negali atsispirti, lyg iš kito pasaulio. Vaizdas ima sukuriuoti, pakraščiuose pasilieja, susitelkia, ne, nesusitelkia. Besišypsančios lūpos. Kito pasaulio lūpos. Ne, tai ne lūpos, ne šypsena, kažkas, ko niekas nežino, – tik riestos blakstienos virš ugnelių ir žiburėlių.